

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

I. Specyfika powiązań regionalnych w Azji i Pacyfiku

Paweł Szwiec: Integracja w Azji Wschodniej – geneza, przejawy, skutki, perspektywy	13
Zbigniew Olesiński: Mechanizm organizacyjny procesów integracyjnych w Azji Południowo-Wschodniej	21
Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 i ASEAN-4: problemy na drodze do integracji regionu Azji Południowo-Wschodniej	31
Katarzyna A. Nawrot: Proces integracji regionalnej państw ASEAN	46
Ewa Oziewicz: Nowy regionalizm azjatycki z perspektywy ASEAN	55
Krystyna Żołądkiewicz: Integracja ekonomiczna w regionie Pacyfiku na przykładzie Strefy Wolnego Handlu Australii i Nowej Zelandii	64
Anna Calek: Perspektywy rozwoju gospodarczego mikropaństw Południowego Pacyfiku w ramach ugrupowania integracyjnego SPARTECA	76
Karolina Klecha-Tylec: Wschodni Obszar Wzrostu ASEAN jako przykład współpracy subregionalnej	84
Malgorzata Dziembała: Stosunki gospodarcze i polityczne Unii Europejskiej z krajami ASEAN na początku XXI wieku	94
Katarzyna Żukrowska: Stan zaawansowania integracji w ramach ASEAN a stosunki z Unią Europejską	106

II. Płaszczyzny i obszary współpracy regionalnej w Azji i Pacyfiku

Mariusz Szuster: Przesłanki lokalizacji produkcji w krajach azjatyckich	123
Jarosław Brach: Zagrożenie ze strony chińskich i indyjskich producentów ciężarówek dla liderów europejskich	130
Edyta Pawlak: Liberalizacja handlu jako czynnik rozwoju ugrupowań integracyjnych rejonu Azji i Pacyfiku	146
Monika Wyrzykowska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Chinach a bezpośrednie inwestycje Chińskiej Republiki Ludowej – najnowsze trendy i perspektywy	155
Sebastian Domżałski: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce Malezji na tle państw Azji Południowo-Wschodniej	165

Iwona Pawlas: Azja jako obszar funkcjonowania korporacji transnarodowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej	175
Bogusława Drelich-Skulska: Powiązania sieciowe przedsiębiorstw w regionie Azji i Pacyfiku	182
Elżbieta Pleśniak: Usługi outsourcingowe w Indiach	195
Szymon Mazurek: Giełdy papierów wartościowych w regionie Azji i Pacyfiku	206
Łukasz Fijałkowski: Regionalny wymiar bezpieczeństwa w Azji Południowo-Wschodniej. Idea Wspólnoty ASEAN w świetle koncepcji wspólnot bezpieczeństwa	216
Paweł Łyszczak: Rywalizacja o zasoby surowców energetycznych w basenie Morza Południowochińskiego	226

III. Makroekonomiczny wymiar procesów integracyjnych w Azji i Pacyfiku

Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: Indie – narodziny drugiego azjatyckiego giganta?	237
Małgorzata Domiter: Znaczenie polityki handlowej Japonii dla jej dominującej pozycji w regionie Azji i Pacyfiku	246
Anna Jankowiak: Znaczenie ekonomiczne Hongkongu w regionie Azji i Pacyfiku	261
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – wizerunek Chin w świecie w świetle rankingu Anholt Nation Brands Index	273
Patrycja Stermach: Ocena ryzyka państw ASEAN na podstawie metody klasyfikacji ryzyka kraju (<i>The Country Risk Classification Method – CRCM</i>)	282

IV. Społeczne i kulturowe wymiary procesów integracyjnych

Małgorzata Bartosik-Purgat: Kultura i konsument w świetle procesów globalnego rynku	293
Tadeusz Sporek: Społeczne problemy współczesnego świata – dylematy ochrony środowiska	305
Bogusław Bembenek: Japońskie grupy <i>keiretsu</i> w świetle koncepcji kapitału społecznego	315

Summaries

Paweł Szwiec: Integration in East Asia – causes, indications, outcomes, perspectives	20
Zbigniew Olesiński: Organizational mechanism of integrative processes in South-East Asia	30

Malgorzata Pietrasiak: ASEAN-6 and ASEAN-4: Problems on the way to the integration of South East Asia region	45
Katarzyna A. Nawrot: Process of regional integration in ASEAN countries	54
Ewa Oziewicz: New Asian regionalism from the ASEAN perspective	63
Krystyna Żołądkiewicz: Economic integration in Pacific Region on the example of Australia New Zealand Closer Economic Relations Trade Agreement	75
Anna Calek: The perspectives of economic development of the micro-states of South Pacific integration group SPARTECA	83
Karolina Klecha-Tylec: BIMP-EAGA as an example of subregional co-operation	93
Malgorzata Dziębala: Economic and political relations between the European Union and ASEAN countries at the beginning of the 21 st century	105
Katarzyna Żukrowska: ASEAN integration progress and relations with the European Union	120
Mariusz Szuster: The circumstances of manufacturing localization in Asian countries	129
Jarosław Brach: Are Chinese and Indian truck makers able to threaten today's, especially European leaders?	145
Edyta Pawlak: Liberalization of trade as a factor stimulating development of integrative groups of Asia and Pacific region	154
Monika Wyrzykowska: FDI in China and China's FDI – new trends and prospects	164
Sebastian Domżałski: Foreign direct investment in Malaysia against Southeast Asia	174
Iwona Pawlas: Asia and R&D activity of transnational corporations	181
Bogusława Drelich-Skulska: Business networks in Asia and Pacific region	194
Elżbieta Pleśniak: Outsourcing services in India	205
Szymon Mazurek: Stock exchanges in Asia and Pacific	215
Łukasz Fijałkowski: Regional dimension of security in Southeast Asia. The project of ASEAN Community and the notion of security community	225
Paweł Łyszczak: Energy rivalry in the South China Sea	234
Sebastian Bobowski, Marcin Haberla: India – birth of second Asian giant?	245
Malgorzata Domiter: Significance of Japan's trade policy for its dominant position in the Asia-Pacific region	260
Anna Jankowiak: Hong Kong – the economic role in Asia-Pacific region	272
Aleksandra Kuźmińska: Brand China – the image of China in the world according to Anholt Nation Brands Index	281
Patrycja Stermach: The Association of Southeast Asian Nations in the OECD Country Risk Classification	288

Malgorzata Bartosik-Purgat: Culture and consumer in the process of global market	304
Tadeusz Sporek: Social problems of the contemporary world – the dilemmas of environmental protection	314
Bogusław Bembek: Japanese <i>keiretsu</i> groups in the light of social capital conception	327

Katarzyna Żukrowska

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

STAN ZAAWANSOWANIA INTEGRACJI W RAMACH ASEAN A STOSUNKI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

1. Wstęp

Artykuł koncentruje się na analizie stanu zaawansowania instytucjonalizacji stosunków wzajemnych między państwami ASEAN (ASEAN+3) i wpływie pogłębiania integracji regionalnej na ewolucję stosunków z UE. Problemem najważniejszym w tym kontekście wydaje się pytanie o to, czy region azjatycki zintegrowany w ramach ASEAN-u jest zdolny i skłonny wprowadzić własną walutę, czy większe preferencje może tu mieć wspólna waluta trzecia? W opracowaniu analizuje się stan wzajemnych powiązań państw ASEAN (ASEAN+3) oraz powiązań państw ASEAN (ASEAN+3) z UE oraz warunki decydujące o możliwości utworzenia jednolitego rynku wewnętrznego między UE oraz ASEAN (ASEAN+3).

2. Integracja w ramach ASEAN (ASEAN+3) – stan zaawansowania

ASEAN (Association of South-East Asian Nations – Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej) powołano do życia 8 sierpnia 1967 roku. Inicjatorami ASEAN było pięć państw: Tajlandia, Indonezja, Malezja, Singapur i Filipiny. Obecnie procesy integracyjne w ramach ASEAN obejmują dziesięć państw. Kandydatem do członkostwa w ASEAN jest Timor Wschodni (od 12.06.2006), obserwatorem jest Papua Nowa Gwinea (od 1976 r.). ASEAN ściśle współpracuje z ChRL, Japonią i Koreą Południową w ramach struktury ASEAN+3. W ramach zewnętrznych kontaktów ASEAN ważną rolę odgrywa Regionalne Forum ASEAN, działające na zasadach nieformalnego dialogu 26 państw, obejmuje m.in. państwa ASEAN i Bangladesz, Mongolię, Kanadę, Rosję, UE, USA, Pakistan, Kanadę i Koreę Północną. Ponadto w ramach ASEM (Asia-Europe Meeting) odbywają się spotkania między państwami UE, ASEAN oraz ChRL i Japonią, a także dwoma państwami koreańskimi. Podczas szczytu w 2006 r. wyrażono zgodę na roz-

szerzenie organizacji o nowe państwa członkowskie UE (Bułgarię i Rumunię), a także włączono Indie, Mongolię i Pakistan.

Celem ASEAN było rozwijanie współpracy, równości, pokoju oraz dobrobytu w regionie. ASEAN to rynek ok. 500 mln ludzi o zakumulowanym PKB wartości 600 mld USD. Obecnie ASEAN dąży do utworzenia strefy pokoju, wolności i neutralności, tak jak to zostało sformułowane w deklaracji z Kuala Lumpur w 1971 roku. Obejmuje to zarówno działania koncentrujące się na reformach wewnętrznych, zacieśnianiu wzajemnych więzi, posunięciach politycznych i rozwiązaniach w sferze bezpieczeństwa (strefa wolna od broni nuklearnej), jak i działaniach zewnętrznych, oznaczających bliższą współpracę z krajami trzecimi. W swych działaniach ASEAN coraz więcej czerpie z doświadczeń i praktyk WE w zakresie integracji regionalnej, choć podkreśla, że podążając do podobnych celów, stara się wypracować własne rozwiązania, odbiegające od tych, które zastosowano w ramach integracji europejskiej. Niemniej jednak etapy integracji także i tu wzorowane są na modelu B. Balassy z 1953 r., podobnie jak to miało miejsce w przypadku WE. Można zakładać, że stopień oraz zakres liberalizacji, a także dochodzenie do poszczególnych etapów pogłębiania integracji w ramach ASEAN będą następowały szybciej niż w WE, na co szczególny wpływ ma poziom liberalizacji w ramach WTO, a także orientacja geograficzna kontaktów gospodarczych (handel towarami, usługami, przepływ kapitału oraz transfery siły roboczej). Szczególne znaczenie dla pogłębiania integracji w regionie może mieć perspektywa liberalizacji wymia-

Tabela 1. Strefy wolnego handlu i strefy preferencji handlowych (FTA/PTA) w regionie wschodniej Azji (2007)

Układy zawarte i działające	Negocjowane	W procesie konsultacji
Porozumienie Handlowe Azja-Pacyfik (1976)	Singapur-Meksyk (czerwiec 2000)	Japonia-Australia
Laos-Tajlandia (1976)	Singapur-Kanada (styczeń 2002)	Japonia-Chile
ASEAN FTA (1992)	Singapur-Chile	Japonia-Indie
Singapur-Nowa Zelandia (styczeń 2001)	Singapur-Pacyfik 3 (CER, Chile)	Japonia-Szwajcaria
Japonia-Singapur (listopad 2002)	Hongkong-Nowa Zelandia (listopad 2000)	Japonia-ChRL-Korea
Singapur -Australia (2003)	Japonia-Filipiny (listopad 2000)	ChRL-Indie
Singapur -EFTA (styczeń 2003)	Japonia-Malezja (grudzień 2005)	Korea-Australia
Singapur-USA (styczeń 2004)	Japonia-Tajlandia (sierpień 2005)	Korea-Nowa Zelandia
Singapur-Jordania (2004)	Japonia-Korea (grudzień 2003)	Korea-Indie
ChRL-Hongkong (styczeń 2004)	Japonia-ASEAN (listopad 2005)	Korea-USA
ChRL-Macao (styczeń 2004)	Japonia-Indonezja (lipiec 2005)	Korea-Mercosur

Źródło: uzupełniona wersja tabeli zawartej w Fukasaku, Kawai, Plummer i Trzeciak-Duval (2005), cytowane za Masahiro Kawai (z własnymi uzupełnieniami).

ny handlowej z rynkami eksportowymi krajów wysoko rozwiniętych (UE, USA, Kanady itp.) Z tymi rynkami, region ma dodatnie saldo wymiany. Perspektywa rozmów o liberalizacji wzajemnej może więc stanowić czynnik przyspieszający procesy integracyjne w regionie i mobilizujący do uzyskania konsensusu w sprawie zastosowanych rozwiązań. Drugim czynnikiem ułatwiającym liberalizację w ramach ASEAN jest z pewnością liczba zawartych umów bilateralnych w regionie oraz między państwami regionu a państwami trzecimi spoza regionu (tab. 1). Zarówno bowiem jedne, jak i drugie umowy oznaczają pogłębienie poziomu liberalizacji oraz poszerzenie liczby państw objętych tym procesem. Stanowią równocześnie dowód, że liberalizacja sprzyja rozwojowi, podtrzymuje wysoką dynamikę wzrostu gospodarczego i tym samym sprzyja objęciu procesem znoszenia barier dla handlu państw zlokalizowanych w regionie.

Większość umów liberalizujących wymianę handlową zawarto po 1989 r., a więc po zakończeniu zimnej wojny. Dotyczy to zarówno umów zawieranych w regionie państw Azji, jak i umów transregionalnych między państwami Azji a państwami położonymi w innych regionach (tab. 2).

Tabela 2. Inicjatywy FTA/PTA państw wschodniej Azji z państwami spoza regionu (stan w 2007 roku)

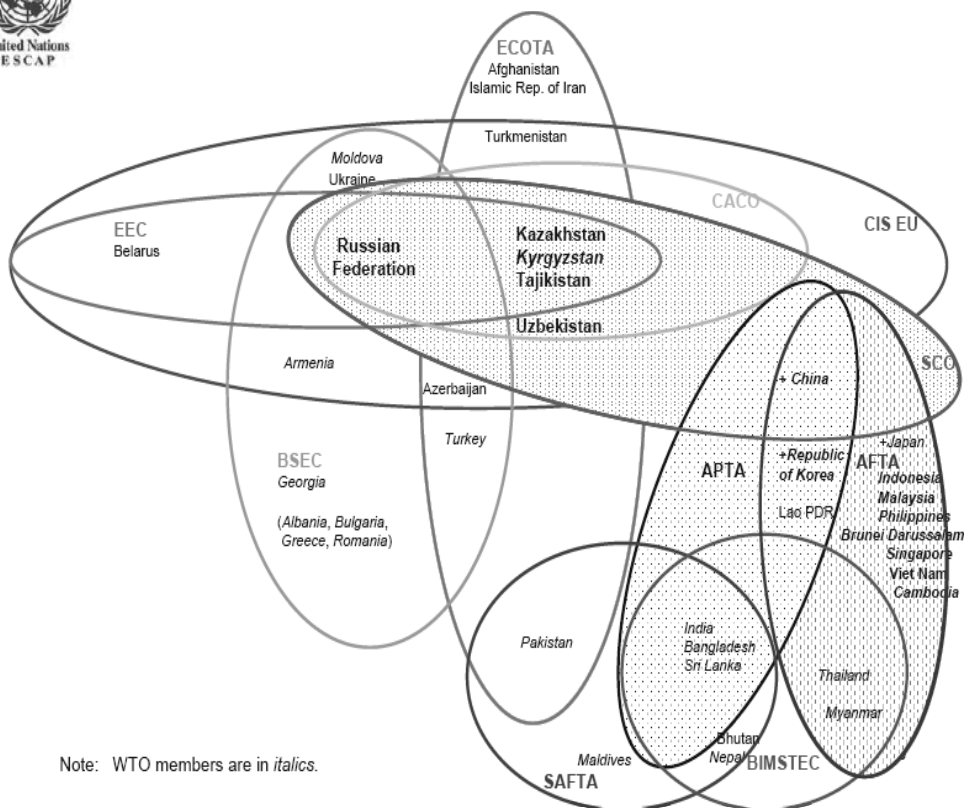
Układy zawarte i działające	Negocjowane	W procesie konsultacji
Korea-Chile (kwiecień 2004)	ChRL-Nowa Zelandia (grudzień 2004)	Korea-ChRL Singapur-Tajwan ASEAN-UE
Tajlandia-Indie (wrzesień 2004)	ChRL-Australia (maj 2005)	Malezja-Indie
Tajlandia-Australia (styczeń 2005)	Korea-Kanada (lipiec 2005)	Indonezja-Indie
Japonia-Meksyk (kwiecień 2005)	Korea-Meksyk (wczesny 2006)	
ChRL-ASEAN (lipiec 2005)	Korea-USA (marzec 2007 podpisano)	
Singapur-Indie (sierpień 2005)	Tajlandia-Bahrain (podpisano)	
Tajlandia-Nowa Zelandia (2005)	Tajlandia-Peru (zawarte kwiecień 2004)	
Korea-Singapur (2006)	Tajlandia-USA (czerwiec 2004)	
Korea-EFTA (2006)	Malezja-Nowa Zelandia	
ChRL-Chile (2006)	Malezja-USA (czerwiec 2004)	
Singapur-Panama (2006)	ASEAN-Indie (styczeń 2004)	
Korea-ASEAN (lipiec 2006)	ASEAN-CER (luty 2005)	
	ASEAN-Australia-Nowa Zelandia	

CER (Closer Economic Relations Agreement) Porozumienie w sprawie bliższych kontaktów, CEP (Closer Economic Partnership Agreement) – Porozumienie w sprawie bliższego partnerstwa.

Źródło: jak powyżej.

Graficznie siatkę powiązań instytucjonalnych liberalizującą wymianę handlową ilustruje rys. 1. Powstające strefy wolnego handlu i unie celne tworzą zbiory łączne. W warunkach wzrastającej liczby umów tworzących unie celne proces liberalizacji regionalnej może przyspieszać. Dodatkowo będzie temu sprzyjało doświad-

czenie uzyskane w tworzeniu stref wolnego handlu i unii celnych z krajami Europy Środkowej i Wschodniej.

Wyjaśnienia akronimów:

APTA – Asia Pacific Trade Agreement, AFTA – ASEAN Free Trade Area, BIMSTEC – Bay of Bengal Initiative for Multisectorial Technical and Economic Cooperation, BSEC – Black Sea Economic Cooperation, CIS EU – Commonwealth of Independent States Economic Union, ECOTA – Eurasian Economic Commonwealth, SCO – Shanghai Cooperation Organization, SAFTA – South Asian Association for Regional Cooperation Free Trade Agreement+: ASEAN + Three

Rys. 1. Oś konsolidacji i integracji w Azji

Źródło: UNESCAP Sekretariat. <http://ww.unescap.org/tid/rta/aci.pdf> (12.04.2008).

W listopadzie 2007 r. podjęto decyzję o utworzeniu rynku wewnętrznego między państwami członkowskimi ASEAN¹. Proces ten ma przebiegać w dwóch etapach: do 2010 r. ma zostać zliberalizowana wymiana handlowa oraz transfer usług,

¹ „The Economist” 2007 2-8 November.

podczas gdy strefa wolnego handlu ASEAN ma przekształcić się w strefę inwestycyjną ASEAN. Równolegle stowarzyszenie planuje rozbudowywać dalej swoje powiązania zewnętrzne. W sumie dąży się do wzmocnienia w regionie czynników stymulujących wzrost, do czego zalicza się liberalizację wzajemnych kontaktów, makrostabilizację, stworzenie warunków do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, liberalizację przepływu fachowców i usług, bliższą współpracę w zakresie harmonizacji podatków, ubezpieczeń, ceł, a także współdziałanie na rynku kapitałowym i monetarnym².

3. Wskaźniki makroekonomiczne państw ASEAN

Decyzje dotyczące liberalizacji są uzależnione od dynamiki wzrostu gospodarki i postrzegania przez wyborców wpływu otwarcia gospodarki na kształtowanie tej dynamiki. Zależność jest tu na ogół prosta i oznacza, że dobra koniunktura sprzyja otwieraniu gospodarki i na odwrót. Kierunek wymiany handlowej wyznacza kierunek zainteresowania liberalizacją w ramach danego rynku eksportowego. Liberalizacja w regionie jest natomiast w tym kontekście postrzegana jako warunek podnoszący konkurencyjność regionu w przyciąganiu inwestycji zagranicznych, gdyż zliberalizowany rynek regionalny jest chłonniejszy, a więc efektywniejszy od mniejszych rynków narodowych. Ponadto integrację regionalną uważa się za rozwiązanie podnoszące zainteresowanie innych ośrodków rozpoczęciem negocjacji w sprawie liberalizacji wzajemnych kontaktów oraz jako warunek w pewnym sensie przybliżający parytety wymiany między regionami.

Liberalizacja i integracja wpływają pozytywnie na stymulowanie dynamiki wzrostu gospodarczego oraz wywierają silny wpływ na kształt i długość faz cyklu koniunkturalnego. Analizy MFW wskazują, że liberalizacja globalna i regionalna gospodarki światowej wywarła silny wpływ na kształt cyklu, co sprowadza się do kilku jego parametrów³:

- cykle uległy wydłużeniu;
- cykle uległy spłaszczeniu i nie wchodzą (poza małymi wyjątkami) w wartości ujemnych przyrostów dynamiki, co było charakterystyczne dla etapu rozwoju gospodarki światowej przed liberalizacją i integracją;
- cykle w skali gospodarki światowej uległy synchronizacji;
- wydłużyła się wyraźnie faza wzrostowa cyklu;
- skróceniu uległa faza załamania cyklu.

Groźba załamania koniunktury związana z bąblem na rynku nieruchomości⁴ w USA i pozostałych gospodarkach wysoko rozwiniętych może się przenieść na

² *ASEAN Vision 2020*. <http://www.aseansec.org/1814.htm> (15.05.2008)

³ *World Economic Outlook, Global Inequalities*, IMF, Washington, October 2007, s. 175.

⁴ Bąbel na rynku nieruchomości oznacza w języku finansowym niewspółmierny do rzeczywistej wartości, skokowy wzrost wartości towarów podlegających wycenieniu (w tym konkretnym przypadku nieruchomości).

inne rynki, których koniunktura stanowi pochodną zamówień na rynkach gospodarek wysoko rozwiniętych. Fakt ten zwiększa podatność państw regionu do uczestnictwa w działaniach, których celem będzie rozwiązanie problemów pojawiających się na ich rynkach eksportowych. Poza powodem o charakterze ściśle koniunkturalnym można również wskazać i inne argumenty, które decydują o chęci współpracy z gospodarkami wysoko rozwiniętymi w przygotowywaniu rozwiązań mogących sprzyjać stymulowaniu popytu, a tym samym i wzrostu na ich głównych rynkach eksportowych. Do argumentów decydujących o chęci nawiązania bliższej współpracy międzynarodowej można zaliczyć współzależności ukształtowane przede wszystkim po II wojnie światowej, w okresie „zimnej wojny”, które nabrały znaczenia w obecnych warunkach, kiedy procesy globalizacji nasiliły się i weszły w etap zaawansowania.

To, w jakim stopniu państwa Azji Południowej i Wschodniej są w stanie przyjąć na siebie odpowiedzialną rolę współautora decydującego o dynamice procesów zmian i angażującego się w stymulowanie wzrostu gospodarczego, w dużym stopniu zależy od poziomu ich rozwoju i stabilizacji ich gospodarek. Azja Południowo-Wschodnia ma kilka cech, które decydują, że jest to region mogący wywrzeć wpływ na kierunek wydarzeń w gospodarce światowej, wyprowadzających ją z niebezpiecznego zakrętu, na jakim znalazła w związku z globalizacją rynków finansowych i towarowych. Wystarczy wymienić tu poziom rozwoju, wskaźniki demograficzne, stan liberalizacji regionalnej i subregionalnej, relatywnie wysoki poziom zaawansowania otwarcia ich gospodarek, relatywnie wysokie rezerwy dewizowe, szybko wzrastającą dynamikę wydajności i nadal relatywnie niskie koszty siły roboczej, rozbudowaną infrastrukturę telekomunikacyjną i wysoką jakość kapitału ludzkiego. Nie są w stanie jednak tej roli odegrać samodzielnie, lecz we współpracy z innymi regionami⁵.

Wskaźniki makroekonomiczne w grupie państw ASEAN charakteryzują się relatywnie wysoką dynamiką wzrostu gospodarczego, niską inflacją, na ogół niską stopą bezrobocia, wysoką dynamiką eksportu i dość zróżnicowanym udziałem wymiany handlowej w tworzeniu PKB.

Głównym rynkiem zbytu dla państw ASEAN jest nie rynek regionalny, ale rynki państw wysoko rozwiniętych. Dochód *per capita* w „dziesiątce” jest relatywnie zróżnicowany. Najniższy poziom odnotowano w Myanmarze (215,6 USD), a najwyższy w Singapurze (35 206,1 USD). Korekta tego wskaźnika o parytet siły nabywczej zmniejsza zróżnicowanie, ale nadal jest relatywnie duże. Najniższe nadal jest w Myanmarze (2193,2 USD) i najwyższe w Singapurze (37 359,9 USD)⁶. Można sądzić, że liberalizacja wymiany między tak zróżnicowanymi gospodarkami może stanowić czynnik stymulujący ich rozwój, jednak większy efekt może

⁵ D.M. Jones, M.L.R. Smith, *ASEAN and East Asian international relations. Regional delusion*, Edward Elgar, Cheltenham 2006, s. 16-44.

⁶ <http://www.aseansec.org/stat/Table1.pdf> (12.05.2008).

Tabela 3. Wybrane wskaźniki makroekonomiczne państw ASEAN (kwiecień 2008)

Kraj	Dynamika wzrostu PKB ² w cenach stałych	Stopa inflacji (rok do roku CPI na koniec okresu)		Kurs na koniec okresu		Stopa bezrobocia ³	Handel towarami ⁴						Zmiany BIZ napływ na koniec roku ⁵		
		%	2007	Narodowa waluta/USD	Waluta		2007	%						mIn USD	%
								2005/2006	2006	2006	2006	2006	2006		
Brunei	0,6	1,3	1,45	Dolar (BD)	2007	4,0	66,0	12,9	78,9	19,6	15,7	145	2005-2006	50	
Darussalam	10,1	-	-	Riel	2007	0,8	48,4	40,3	88,7	13,7	3,5	102,0	2005-2006	26	
Kambodża	6,3	6,6	9 419	(Rupiah (Rp))	2007	10,5	27,7	16,8	44,4	17,7	5,8	(2779,8)	2005-2006	(33)	
Indonezja	6,0	-	0	Kip	2007	1,3	11,4	16,7	28,1	131,3	(16,3)	159,7	2005-2006	57	
Malezja	6,3	2,4	3,31	Ringgit (RM)	2007	3,3	100,2	81,8	182,0	11,9	12,4	2 094,9	2005-2006	52	
Myanmar ¹	5,6	0,0	5,65	Kyat	2007	4,0	29,4	17,7	47,1	12,5	29,6	(92,9)	2005-2006	(39,4)	
Filipiny	7,4	3,9	41,40	(Peso PHP)	2007	8,1	40,2	43,9	84,0	14,9	9,2	491,0	2005-2006	20	
Singapur	9,3	4,4	1,45	Dollar (S D)	2007	2,7	205,3	180,3	385,6	18,2	19,1	9 053,5	2005-2006	60	
Tajlandia	4,8	3,2	33,70	Baht	2007	1,3	58,8	61,5	120,4	10,9	7,7	1 799,1	2005-2006	20	
Wietnam	8,5	-	16 044	Dong	2007	4,8	60,8	66,0	126,8	29,6	23,5	339,2	2005-2006	10	
ASEAN	6,5	-	n.a.	n.a.	2007	n.a.	69,9	60,9	130,9	15,8	13,4	11 311,7	2005-2006	27	

- brak danych
n.a. - nie dotyczy.

¹ Oficjalny kurs wymiany w 2007 r. dla kyatsa był 5,74/USD. Kurs używany w bazie statystycznej ASEAN wzięto z bazy danych MFW-WEO w październiku 2007, gdzie stosowano kurs dla kyatsa 1,75/USD;

² Dla PKB Myanmaru i Laosu użyto szacunków opublikowanych w MFW-WEO, z października 2007 roku;

³ Dane dla Brunei Darussalam, Indonezji, Malezji, Filipin i Singapuru, oraz Tajlandii i Wietnamu są za 2006 rok;

⁴ Oparte na informacjach aktualizowanych przez poszczególne państwa;

⁵ Oparte na informacji o BIZ, mierzonych w krajach ich narodowych bilansów płatniczych.

Źródło: *ASEAN Finance and Macroeconomic Surveillance Unit Database and ASEAN Statistical Yearbook 2006* (compiled /computer from data submission websites and/or websites of ASEAN Member Countries). ASEAN Trade Database, 18 lipca 2007. IMF World Economic Outlook Database, październik 2007, <http://www.aseansec.org/stat/Table2.pdf> (12.05.2008).

przynieść liberalizacja z rynkami grupy krajów wysoko rozwiniętych. Dowodzą tego statystyki odnoszące się do udziału wymiany UE i USA w obrotach ASEAN oraz udział obrotów między państwami członkowskimi organizacji w globalnym poziomie ich obrotów⁷.

4. Stopień powiązań instytucjonalnych między ASEAN (ASEAN+3) a UE

Wspólnoty Europejskie negocjują umowy pozwalające zinstytucjonalizować wzajemne kontakty z państwami ASEAN. Podstawą ramową przyjętą do współpracy są umowy typu PCA (Partnership Cooperation Agreement – Umowy o Partnerstwie i Współpracy). Początkowo planowano podpisanie takiej umowy z całym ugrupowaniem, jednak poszerzenie ASEAN o Birmę utrudniło ten proces. Stan zaawansowania negocjacji umów jest różny (tab. 4). Nie rozpoczęły się rozmowy z Brunei Darussalam, Malezją i Filipinami. W dokumencie z października 2006 r. (Global Europe: Competing in the World) Komisja Europejska jako jedną z form podnoszenia konkurencyjności swego rynku wewnętrznego i podmiotów na nim operujących proponuje liberalizację wymiany handlowej z krajami Azji Południowej i Wschodniej przez utworzenie z nimi strefy wolnego handlu⁸. Wzajemne obroty UE i ASEAN są asymetryczne, podobnie jak i obroty z ChRL czy Indiami, tzn. rynek UE stanowi ok. 60% eksportu z regionu ASEAN, podczas gdy eksport ASEAN to 2,5% importu UE. Wyższy jest udział usług: 4,5% w strukturze importu UE.

Asymetria zaobserwowana we wzajemnych obrotach między rynkiem państw Azji Południowej i Wschodniej a rynkiem UE oraz dążenie do liberalizacji wzajemnej wymiany stwarza warunki dla wprowadzenia szeregu rozwiązań korzystnych dla rozwoju państw azjatyckich, zwiększa impulsy prorozwojowe w gospodarce, wpływa na zmiany jej struktury, jak i wymusza obniżanie kosztów oraz poszukiwanie innowacyjnych rozwiązań w podmiotach zlokalizowanych na rynku. Efektem tego może być wzrost transparentności działania, ograniczenia obecności państwa w gospodarce, czyli interwencjonizmu, rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej i instytucjonalno-prawnej, nie mówiąc o ustaleniu wspólnych definicji, co ma szczególne znaczenie w statystyce.

Umowa typu PCA zawiera wstępne warunki liberalizacji⁹. Warto w tym miejscu przypomnieć, że państwa WNP, podpisując umowy PCA, nie były członkami WTO, było to więc pierwsze posunięcie prowadzące do liberalizacji ich wymiany handlowej. W przypadku państw ASEAN, które są członkami WTO, umowy takie mogą docelowo prowadzić do utworzenia stref wolnego handlu. WE od lat dzie-

⁷ Patrz szerzej *Zróźnicowanie rozwojowe jako impuls pro wzrostowy w gospodarce światowej*, red. K. Żukrowska, Warszawa 2008.

⁸ Economic Impact of the Potential FTA between the EU and ASEAN, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/htm/134706.htm>.

⁹ Tak było w przypadku umów tego typu zawartych po raz pierwszy z państwami WNP.

Tabela 4. Stan negocjacji umów typu PCA z krajami ASEAN (10.5.2008)

Państwo ASEAN	Stan zaawansowania negocjacji	Główne przeszkody	Kolejny krok
Brunei Darussalam	Negocjacje nie zostały jeszcze rozpoczęte. Nieformalnie pierwsza wersja projektu umowy PCA została przekazana w listopadzie 2006 roku. W maju 2007 r. KE ponownie wyraziła zainteresowanie rozpoczęciem negocjacji. Oczekuje się na decyzję władz Brunei.		Rozpoczęcie negocjacji
Filipiny	Nie rozpoczęto negocjacji. Pierwsza wersja projektu PCA została przekazana w lutym 2006 roku. Przeprowadzono kilka spotkań na wysokim szczeblu eksperckim z grupą filipińskich negocjatorów, co miało prowadzić do rozpoczęcia negocjacji. (Usec Custodio – główny negocjator Filipin).		Rozpoczęcie negocjacji
Indonezja	Planowano zakończenie negocjacji w czerwcu 2007. KE nawet ustaliła datę porozumienia na 20 lipca 2007 r.	Sprzeciw Indonezji, wynikający z zakazu lotów indonezyjskich linii do państw UE	Oczekuje się decyzji Indonezji w sprawie podpisania PCA
Malezja	Nie rozpoczęto negocjacji. Pierwsza wersja projektu umowy została przekazana w marcu 2006 r., po czym nastąpiła wstępna wymiana uwag. W listopadzie 2007 r. KE wyraziła zainteresowanie powrotem do stołu negocjacyjnego.		Rozpoczęcie negocjacji
Singapur	Negocjacje zostały wstrzymane.	Współpraca w sferze podatków	Powrót Singapuru do stołu negocjacyjnego
Tajlandia	Odbyła się trzecia runda negocjacji (18.09.2007)	Porozumienie jest weryfikowane	Następna runda negocjacji rozpoczęła się w styczniu 2008
Wietnam	W listopadzie 2007 r. rozpoczęto oficjalnie pierwszą turę negocjacji. Uczestniczył w tej ceremonii przewodniczący Komisji Europejskiej J. Barosso i premier Wietnamu. Pierwsza wersja projektu umowy PCA została przekazana do konsultacji w październiku 2007 roku.		Mianowanie wietnamskiego negocjatora i rozpoczęcie negocjacji

Źródło: Dokument KE nr MD 002:en08 z dnia 8.01.2008.

więćdziesiątych XX w. rozwija stosunki z rynkami Azji, co widać szczególnie w odniesieniu do Azji Południowej i Wschodniej. Wprowadzono tu nowe instru-

menty współpracy, jak np. TREATI¹⁰, w 2003 roku. Jego celem jest stworzenie ram dla dialogu i integracja ekonomiczna oraz wprowadzenie ułatwień w transferze towarów i kapitału. Wprowadza się tu regulacje dotyczące wymiany handlowej, znosi się bariery techniczne w obrocie, ustala wspólne regulacje dotyczące standardów sanitarnych i fitosanitarnych itp. Jeśli chodzi o instytucjonalizację wzajemnych stosunków między WE a Indiami, Japonią, Koreą Płd i ChRL, proces ten przebiega podobnie, choć jego stan jest zróżnicowany pod względem zaawansowania. Zresztą podobna ocena może być sformułowana na temat zaawansowania rokowań i tworzenia stref wolnego handlu tych rynków z innymi liczącymi się rynkami (tab. 4).

WE-Korea – stosunki dyplomatyczne zostały nawiązane w 1963 r., co oznaczało akredytację ambasadora w Brukseli w przedstawicielstwie multilateralnym. Od roku 1983 strony odbywają się regularne spotkania ministerialne. Relacje między UE i Koreą przebiegają trójtorowo: z jednej strony są to kontakty między Komisją i przedstawicielstwem Korei, lub przedstawicielstwem Komisji i Koreą, z drugiej strony są to kontakty w ramach sieci współpracy ASEM (proces ten rozpoczęto w 1996 r.), trzecim kanałem kontaktów są spotkania ASEM+3 – Komisja. W roku 2002 Komisja przygotowała Strategy Paper for the Democratic Peoples Republic of Korea na lata 2001-2004. W roku 2004 przygotowano memorandum zrozumienia dotyczące polityki konkurencji. W maju 2008 r. rozpoczęto nową rundę negocjacji, której celem jest utworzenie strefy wolnego handlu. Rokowania są zaawansowane. Korea wyraża zainteresowanie utworzeniem strefy wolnego handlu z Australią, Japonią i ChRL. Rokowania w sprawie utworzenia strefy wolnego handlu z USA zostały zakończone 2 kwietnia 2007 roku. Rokowania objęły osiem rund negocjacji.

WE-Indie – trwają negocjacje dotyczące warunków utworzenia strefy wolnego handlu między rynkiem UE a Indiami. W kwietniu 2008 r. komunikat Komisji Europejskiej informował, że oczekuje się listy towarów, które będą mogły być swobodnie transferowane w skali międzynarodowej. W maju 2008 r., po otrzymaniu listy towarów proponowanych do objęcia strefą wolnego handlu, reakcją KE można uznać za wręcz chłodną, z dużą rezerwą przyjęto bowiem propozycję Indii. Sugestie KE idą dalej, jeśli chodzi o szerokość wzajemnego otwarcia obu rynków. Indie w styczniu 2008 r. rozpoczęły negocjacje dotyczące utworzenia strefy wolnego handlu z ASEAN. Negocjacje w maju 2008 r. wkroczyły w ostatnią fazę. Równocześnie twierdzi się, mimo wcześniejszych pozytywnych deklaracji w tej kwestii, że utworzenie strefy wolnego handlu Indie-ChRL – nie jest priorytetem indyjskiej polityki handlowej na obecnym etapie.

Japonia-ASEAN – Parlament na przedłużonym, z tego właśnie powodu, posiedzeniu w dniu 12.05.2008. – zobowiązał się przyjąć umowę z ASEAN, która

¹⁰ TREATI – Transregional EU-ASEAN Trade Initiative – Transregionalna inicjatywa handlowa UE-ASEAN (4.04.2003).

została przygotowana 14.04.2008. Umowa AJCEPA (ASEAN – Japan Comprehensive Economic Partnership Agreement) ma być podstawą dla procesu tworzenia strefy wolnego handlu między rynkiem ASEAN i Japonią.

ChRL-WE – negocjacje w sprawie liberalizacji wzajemnej wymiany nie zostały otwarte, co może podnieść wrażliwość producentów ChRL w warunkach, kiedy odpowiednie umowy o liberalizacji będą podpisane i następnie wejdą w życie z Koreą, Indiami i państwami ASEAN. Rokowania w sprawie utworzenia strefy wolnego handlu ChRL-ASEAN rozpoczęto w styczniu 2008 roku. Planuje się, że struktura i warunki umowy będą identyczne jak warunki zawarte w umowie o strefie wolnego handlu między ASEAN i Indiami.

Przedstawione informacje prowadzą do dwóch wniosków: (1) rynki krajów wysoko rozwiniętych otwierają się na handel z rynkami krajów reprezentujących niższy poziom rozwoju; (2) rynki krajów wysoko rozwiniętych triady (WE, USA i Japonii), choć w relacjach handlowych między sobą stosują relatywnie niskie bariery celne, to jednak nie spieszą się z ich znoszeniem, traktując jako priorytet otwarcie na kraje reprezentujące niższy poziom rozwoju. Faza wzajemnego otwarcia rynków wysoko rozwiniętych powinna nastąpić po wejściu w etap liberalizacji z regionem azjatyckim, latynoamerykańskim, rynkami basenu Morza Śródziemnego i Pacyfiku. Taka sekwencyjność otwarcia gospodarek zwiększa przepływ kapitału z gospodarek wysoko rozwiniętych do gospodarek reprezentujących niższy poziom rozwoju. Może więc być traktowana jako dodatkowy czynnik mobilizujący do otwierania gospodarki, wprowadzania w niej rozwiązań stabilizujących wskaźniki makroekonomiczne, rozbudowy infrastruktury, uniwersalizacji prawodawstwa i instytucji.

5. Obecność USA w procesie liberalizacji wymiany handlowej w regionie

USA są również obecne w regionie i poza nim, intensyfikując negocjacje w sprawie stref wolnego handlu (FTA – Free Trade Agreements) oraz umów typu TIFA (Trade, Investment Framework Agreement). Stan zaawansowania rokowań w regionie Azji jest zróżnicowany. Umowa typu TIFA została podpisana z Singapurem (6 maja 2006 r.), rokowania w sprawie utworzenia FTA z Tajlandią rozpoczęto jeszcze w 2004 r., jednak ze względu na perturbacje polityczne w tym kraju dotąd nie zostały one zakończone. W przypadku umowy z Malezją w maju 2008 r. stwierdza się brak kompromisu w sprawie handlu rolnego i spożywczego. Proponuje się wycofanie kilku kwestii wprowadzonych przez USA, co może doprowadzić do porozumienia. Negocjowane są umowy TIFA z Wietnamem, Pakistanem, Nową Zelandią, Malezją, Indonezją, Australią czy ASEAN, umowy FTA zaś z Australią, Malezją i Singapurem. Równocześnie USA negocjują liberalizację wymiany handlowej i przepływu kapitału na zasadach bilateralnych z wybranymi krajami latynoamerykańskimi, co, jak się sądzi dość powszechnie, może przyspie-

zyć proces tworzenia Free Trade Agreement of the Americas – FTAA (strefy wolnego handlu obu Ameryk). USA zawarły również umowy liberalizujące wymianę handlową z częścią krajów basenu Morza Śródziemnego.

Liberalizacja handlu towarowego i usług oraz liberalizacja przepływu czynników produkcji, jak wskazuje na to teoria sformułowana przez B. Balasę oraz jej zastosowanie w praktyce UE, jest podstawą wprowadzenia wspólnej waluty. Doświadczenie uzyskane przez połączenie dwóch gospodarek niemieckich wskazuje, że przy harmonizacji prawa i instytucji takie rozwiązanie może być czynnikiem sprzyjającym efektywnie rozwojowi.

6. Warunki wprowadzenia wspólnej waluty

Podejście do wprowadzenia wspólnej waluty może być różne. Można myśleć o tym, że dochodzenie do wspólnej waluty może się odbyć drogą wprowadzenia walut regionalnych lub przyjmowania (dołączania) do dwóch głównych walut światowych dolara amerykańskiego i euro¹¹. Za takim rozwiązaniem przemawiałoby to, że udział obu walut w krajach rozwijających się został wyrównany od czasu wprowadzenia euro, kiedy dolar amerykański był w przewadze. Taka równowaga wskazuje, że proces ten jest kontrolowany i będzie prowadził do przyjęcia w tych krajach koszyka walut składającego się z obu najważniejszych światowych walut (USD i euro). Przy założeniu, że euro jest instrumentem, który ma spełnić kilka funkcji naraz: (1) stymuluje wraz z dolarem amerykańskim kierunki przepływu kapitału w świecie, co zależy od ich udziału w transakcjach światowych, rezerwach dewizowych czy od poziomu stopy procentowej na obu rynkach itp.; (2) jego wprowadzenie pozwala odejść od pewnych rozwiązań systemowych, które w przeszłości pozwalały stymulować w Europie wzrost i tworzyć miejsca pracy; (3) jest warunkiem przygotowującym do intensyfikującej się konkurencji w skali globalnej, możemy wyciągnąć wniosek, że docelowo wspólna waluta będzie trzecią walutą, nowo przyjętą w celu odegrania globalnej roli, lub będzie to dolar amerykański¹². Wszystko wskazuje na to, że będzie to dolar amerykański¹³.

Podstawowe warunki wprowadzenia wspólnej waluty w skali świata to¹⁴:

¹¹ M. Bonapasse, *The Single Global Currency. Common Cents for the World*, Maine, Newcastle 2006, s. 55.

¹² R.N. Cooper, *Key currencies after the euro*, „The World Economy”, 22 stycznia 1999, s. 1-23, a także R.N. Cooper, *Proposal for a common currency among rich democracies*, Working Paper 127, czerwiec 2006, s. 12.

¹³ K. Żukrowska, *Currency Union and the challenge of the global economy*, [w:] *Meeting global Challenges*, red. K. Żołądkiewicz, T. Michałowski, Working Papers Institute of International Business, University of Gdańsk, 2008, s. 202-218.

¹⁴ R.I. McKinnon, *The Rule of the Game: International Money and Exchange Rates*, MIT Press, Cambridge (MA) 1996; R. Portes, H. Rey, *The emergence of the euro as an international currency*, „Economic Policy” (kwiecień) 1998, s. 307-343; M. Obsfeld, *One world, one currency: destination or delusion?* IMF 2000, Economic Forum, <http://www.imf.org/external/np/tr/2000/tr001108.htm>.

- Utworzenie jednolitego rynku wewnętrznego w tych regionach, które będą stopniowo podłączały się do tego etapu rozwoju stosunków międzynarodowych.
- Zainteresowanie takim rozwiązaniem.
- Wysoki udział w handlu rynku, którego walutę się wprowadza.
- Spełnienie wymagań dotyczących harmonizacji prawa, instytucji i innych przepisów, które mogłyby skutecznie chronić dany rynek przed importem z zagranicy.
- Transparentność działania.
- Spełnienie kryteriów kopenhaskich i konwergencji.
- Niezależny bank centralny.
- Pełna wymienialność waluty i stabilność jej kursu.

Gospodarka w ramach procesu globalizacji i silnego zróżnicowania rozwojowego nabrała zasadniczego znaczenia jako najważniejszy warunek, który będzie decydował o dalszym rozwoju państw, które obecnie reprezentują niższy poziom rozwoju. Kraje wysoko rozwinięte nie narzucają swoich rozwiązań przez ekspansję polityczną, tak jak to miało miejsce w okresie kolonializmu. Działają inaczej, zgodnie z modelem, które jest do zaakceptowania przez mniej rozwiniętych partnerów. Ten nowy model działania polega na oferowaniu własnego rynku jako rynku eksportowego producentom z krajów nadganiających opóźnienia rozwojowe, którzy jednak stosują technologie i rozwiązania przygotowane w krajach wysoko rozwiniętych. Kupuje się więc produkty o podobnej jakości, jak te niegdyś produkowane w kraju, ale taniej, i uzyskuje się zapłatę za korzystanie z technologii. Rozwiązanie to dodatkowo pozwala obniżyć podatki, gdyż nie są już one wykorzystywane do stymulowania wzrostu i utrzymywania miejsc pracy ani nie zasilają rozwoju państw rozwijających się. Chociaż nie rezygnuje się z pomocy finansowej dla państw rozwijających się, to jednak eksport kapitału odgrywa tu zasadniczą rolę jako czynnik stymulujący wzrost, co ma szczególne znaczenie w warunkach, kiedy tworzy on miejsca pracy.

7. Wnioski

Kraje Azji Południowej i Wschodniej są, obok państw Ameryki Łacińskiej, basenu Morza Śródziemnego oraz państw WNP, najbardziej przygotowane do liberalizacji wymiany handlowej, a następnie przepływu kapitału. Są to warunki wstępne wprowadzenia wspólnej, światowej waluty. Gospodarka światowa rozwija się sekwencyjnie, trzon procesów tworzą gospodarki najbardziej predestynowane do uczestnictwa w danych procesach, które nie tylko mogą wspomagać ich przebieg w pozostałych podmiotach, ale również nimi sterować. Jest to widoczne w ramach wzajemnych kontaktów UE z krajami ASEAN czy szerzej ASEAN+3. Do procesu celowo dołączono również działania dotyczące liberalizacji wymiany handlowej i przepływu kapitału podjęte przez gospodarkę USA oraz Japonii. Regionalizacja,

oparta na prawdziwym „wybuchu” umów bilateralnych, będzie tworzyła nową rzeczywistość w stosunkach międzynarodowych, w dużym stopniu naśladowując procesy, które zaszły w UE. W sumie można przewidywać, że w przyszłości procesy umiędzynarodowienia gospodarki przy jej zróżnicowaniu rozwojowym doprowadzą do etapu, w którym zostanie wprowadzona jedna waluta. Korzyści z takiego rozwiązania są wielorakie. Skrótowno można to przedstawić następująco: kraje wysoko rozwinięte są zainteresowane tym, aby ich waluty nie podlegały deprecjacji w stosunku do aprecjonujących się walut rynków wschodzących. Kraje wschodzące będą chciały powstrzymać proces aprecjacji swych walut, co równolegle z procesem deprecjacji walut państw importujących ich towary oznacza pojawienie się barier dla wymiany handlowej nowego typu i nie ujętych w kodeksach handlowych. Ponadto, handlując dotąd z rynkami wysoko rozwiniętymi, nagromadziły duże rezerwy ich walut, które wraz z aprecjacją ich walut tracą na wartości. Oczywiście proces wprowadzania jednej światowej waluty to nie tylko same korzyści, jest tu wiele problemów i zasadzek, ale w ogólnym zarysie jest to rozwiązanie, które może wyeliminować wiele istniejących obecnie problemów, tworząc równocześnie nowe, nad których rozwiązaniem ekonomiści będą musieli się głowić w przyszłości.

Literatura

- „The Economist” 2007 (2-8 November).
- ASEAN Finance and Macroeconomic Surveillance Unit Database and ASEAN Statistical Yearbook 2006* (compiled/computer from data submission websites and/or websites of ASEAN Member Countries). ASEAN Trade Database, 18 lipca 2007. IMF World Economic Outlook Database, październik 2007, <http://www.aseansec.org/stat/Table2.pdf> (12.05.2008).
- ASEAN Vision 2020*. <http://www.aseansec.org/1814.htm> (15.05.2008).
- Bonapasse M., *The Single Global Currency. Common cents for the world*, Maine, Newcastle 2006.
- Chow P., *Economic Integration, Democratization and National Security in East Asia*, Edward Elgar, Cheltenham 2007.
- Economic Impact of the Potential FTA between the EU and ASEAN, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/htm/134706.htm>.
<http://www.aseansec.org/stat/Table1.pdf> (12.05.2008).
- Hwee L.L., *Asia and Europe. The Development and Different Dimensions of ASEM*, Routledge, London-New York 2003.
- Jones D.M., Smith M.L.R., *ASEAN and East Asian International Relations. Regional delusion*, Edward Elgar, Cheltenham 2006.
- Keller W.W., Rawski T.G., *China's Rise and Balance of Influence in Asia*, University of Pittsburgh Press, Pittsburg 2007.
- Macintyre A., *The Power of Institutions. Political architecture of governance*, Cornell University Press, Ithaca, London 2003.
- McKinnon R.I., *The Ruler of the Game: International money and exchange rates*, MIT Press, Cambridge (MA), 1996.
- Munakata N., *Transforming East Asia: the Evolution of Regional Economic Integration*, Brookings Institution Press and Research Institute of Economics, Washington 2006.

- Obsfeld M., *One world, one currency: destination or delusion?* IMF 2000, Economic Forum, <http://www.imf.org/external/np/tr/2000/tr001108.htm>.
- Portes R., Rey H., *The emergence of the euro as an international currency*, „Economic Policy” (kwiecień 1998, s. 307-343).
- Regional Integration in East Asia and Europe. Convergence or Divergence?*, red. B. Fort, D. Webber, Routledge, London-New York 2006.
- Regional Integration in East Asia: from the view point in spatial economics*, red. M. Fujita, Macmillan, Palgrave 2007.
- Regional Integration: Europe and Asia Compared*, red. W. Moon, B. Andreosso-O’Callaghan, Ashgate Publishing, Limerick 2005.
- Remapping East Asia: the Construction of Region*, red. T.J. Pempel, Cornell University Press 2005.
- Subhan M., *EU-Asia relations. Prospects in 21st Century*, „EurAsia Bulletin”, Dec. 2003; R.N. Cooper, *Key currencies after the euro*, „The World Economy”, 22 stycznia 1999, s. 1-23, R.N. Cooper, *Proposal for a common currency among rich democracies*, Working Paper 127, czerwiec 2006, s. 12;
- UNESCAP Sekretariat. <http://ww.unescap.org/tid/rta/aci.pdf> (12.04.2008).
- World Economic Outlook, Global Inequalities, IMF, Washington, October 2007.
- Zróźnicowanie rozwojowe jako impuls wzrostowy w gospodarce światowej*, red. K. Żukrowska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008.
- Żukrowska K., *Currency Union and the challenge of the global economy*, [w:] *Meeting Global Challenges*, red. K. Żołądkiewicz, T. Michałowski, Working Papers Institute of International Business, University of Gdańsk, 2008, s. 202-218.

ASEAN INTEGRATION PROGRESS AND RELATIONS WITH THE EUROPEAN UNION

Summary

The article shows that the EU plays an important role in the region of South and East Asia what can be seen in its role in stimulating liberalization of trade as well as of capital flows. Liberalization within the WTO can be considered here as a preliminary stage which leads to deepening of regional integration and should be followed by liberalization with states outside the region. Three main markets play an important role here, those are: the EU, US and Japan. All three are major exporters of capital and technologies to the region. Mutual trade is asymmetric what makes the economies in the region sensitive to conditions on which they can export to those markets. This fact does not imply that liberalization of economic relations with economies from the region is easy and quick. Nevertheless, the cobweb of institutional arrangements which liberalizes trade in the region creates joint structures not mutually excluding ones what means that all breaks in negotiations are temporary and partners return to the negotiating tables sooner or later. Liberalization in the region is part of a wider process which embraces gradually the whole world economy. The paper tries to show that the process leads to creation of single world currency. Accessing economies make their move voluntarily when they are ready for it.